

Андрій ПЛАКСІН,
кандидат педагогічних наук,
начальник кафедри службово-бойового застосування
підрозділів НГУ Київського факультету
Національної академії Національної гвардії України

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ДИДАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ

У статті висвітлено питання обґрунтування педагогічних умов розвитку дидактичної культури викладачів закладів вищої освіти МВС України. Розкрито сутність понять «дидактична культура», «педагогічні умови». Подано авторське визначення поняття «дидактична культура майбутніх викладачів закладів вищої освіти МВС України». Окреслено основні педагогічні умови розвитку та розкрито головні характеристики дидактичної культури означеної категорії педагогів.

Ключові слова: дидактична культура викладачів закладів вищої освіти МВС, дидактична культура, заклад вищої освіти, МВС України, педагогічні умови.

В статье освещены вопросы обоснования педагогических условий развития дидактической культуры преподавателей высших учебных заведений МВД Украины. Раскрыта сущность понятий «дидактическая культура», «педагогические условия». Представлено авторское определение понятия «дидактическая культура будущих преподавателей высших учебных заведений МВД Украины». Определены основные педагогические условия развития и раскрыты сущностные характеристики дидактической культуры указанной категории педагогов.

Ключевые слова: дидактическая культура преподавателей высших учебных заведений МВД, дидактическая культура, МВД Украины, педагогические условия, учреждение высшего образования.

The study highlights the results of studying the practice of preparing applicants for higher education at the level of the master's degree at the institution of higher education of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The scientific-pedagogical literature on the mentioned problem is analyzed. The specifics of professional-pedagogical activity and existing practical problems of preparation of future teachers of higher education institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are highlighted. The concepts «culture», «pedagogical conditions» are revealed. The essence of the scientific and pedagogical phenomenon of «didactic culture» as a specific resource of teachers' work, a means and an instrument of pedagogical influence is disclosed.

The author's definition of the concept «didactic culture of future teachers of institutions of higher education of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine» which is considered as a component of the general vocational and pedagogical culture, which is a logically structured per-

sonal formation is submitted. The components of didactic culture of future teachers of higher education institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, such as: value-motivational, cognitive, technological, personal and creative, are highlighted.

The definition of the concept of pedagogical conditions for the development of the didactic culture of future teachers of higher education institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is described as specially created, purposeful and pedagogically guided circumstances, requirements, factors that can improve the process of preparation of undergraduate students in the Ministry of Internal Affairs.

The main pedagogical conditions of the development of the didactic culture of future teachers of higher education institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (adherence to and selection of the content of training, understanding of the personalization of the educational process in the law enforcement, adherence to pedagogical principles) are outlined. The main characteristics of the didactic culture of the specified category of teachers are revealed. The ways and methods of realization of pedagogical conditions of development of the didactic culture of teachers of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are highlighted.

Key words: didactic culture of teachers of institutions of higher education of the Ministry of Internal Affairs, didactic culture, institution of higher education, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, pedagogical conditions.

Вступ. Сучасне світове співтовариство і державу важко уявити без належної уваги до освіти та науки в цілому, які є важливими елементами суспільного прогресу, соціальних та правових зрушень. Із розвитком вищої освіти тісно пов'язаний стан молодіжної політики в державі. В умовах інтеграції України до Європейського Співтовариства об'єктивно зростають вимоги до рівня та якості професійної підготовки працівників правоохоронних органів. У зв'язку з цим особливого значення набуває модернізація змісту, форм та методів навчання майбутніх викладачів закладів вищої освіти системи МВС України, здатних не лише виконувати свої професійні обов'язки, але й володіти високим рівнем сформованості дидактичної культури.

Постановка проблеми. Результати вивчення практики підготовки здобувачів вищої освіти за рівнем магістра в закладі вищої освіти МВС дають підстави стверджувати про незадовільність стану розвитку

дидактичної культури викладачів, що водночас свідчить про приділення недостатньої кількості уваги в освітньому процесі магістратури важливим її особливостям, зокрема дидактична культура є специфічним ресурсом роботи викладачів, засобом та інструментом педагогічного впливу, а тому може формуватися в майбутніх викладачів закладів вищої освіти МВС на етапі професійної підготовки лише за умови взаємно активної, дидактично насиченої, інноваційної, продуктивної взаємодії в системі «викладач – слухач»; специфіка й складний характер педагогічної роботи у ЗВО зі специфічними умовами навчання повинні бути повною мірою відображені в професійній підготовці майбутніх викладачів тощо. Наближення теорії до практики, на нашу думку, є можливим завдяки розробці й впровадженню педагогічних умов розвитку дидактичної культури викладачів закладів вищої освіти МВС України, що ґрунтуються на розумінні сутнісних особливостей такої культури, специфіки їхньої професійно-педагогічної діяльності та існуючих практичних проблем підготовки.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти розвитку дидактичної культури майбутніх викладачів закладів вищої освіти МВС України у своїх працях досліджувала низка науковців, а саме: сутність феномену дидактичної культури майбутніх викладачів – С. Абдуліна, С. Архангельський, О. Барабанщиков, А. Бойко, Т. Березіна, С. Вітвицька, В. Гриньова, П. Гусак, В. Загвязинський, Т. Іванова, І. Ісаєв, Б. Коротяєв, П. Каптерьов, В. Клячко, Я. Коменський, В. Ледньов, О. Мороз, Н. Ничкало, М. Пирогов, О. Савченко, Г. Сагач, В. Сластьонін, О. Синчишина, Л. Тархан, Л. Толстой, К. Ушинський, І. Шамсутдінова та ін.; розвиток дидактичної культури викладачів закладів вищої освіти МВС України – О. Білоус, Н. Петрова, Т. Савустьяненко, Т. Штикова та ін.; педагогічні умови формування професійної культури працівників органів внутрішніх справ – В. Безбородий, С. Демченко, І. Михайліченко, Т. Павлюк, Д. Швець та ін.

Мета статті полягає у визначенні педагогічних умов розвитку дидактичної культури майбутніх викладачів закладів вищої освіти МВС України.

Виклад основного матеріалу. Термін «культура» належить до багатозначних, саме тому її варто розглядати як особистісну якість, що передбачає духовний розвиток, здатність до рефлексії, логічності та адекватності мислення людини [6, с. 161; 7]. Дидактичну культуру слід розглядати як частину людської культури, в якій відображаються погляди, ідеї, способи навчання нових поколінь людей, що розкриваються в наукових і навчально-методичних працях і реалізовані в реальній педагогічній дійсності. Дидактична культура як науково-педагогічний феномен у теоретичному плані ґрунтується на значному педагогічному потенціалі культури, механізмах його акумулювання, трансформування і трансляції, які є факторами професійного становлення фахівців педагогічного профілю, забезпечуючи таким чином формування його дидактичної культури [2, с. 450; 4, с. 47].

У контексті педагогічних знань, дидактична культура майбутніх викладачів ЗВО МВС України розглядається як складова загальної професійно-педагогічної культури, яка є логіко-структурованим особистісним утворенням, що включає в себе синтез таких взаємопов'язаних компонентів, як ціннісно-мотиваційний, когнітивний, технологічний, особистісно-творчий, наявність і високий ступінь сформованості яких є визначальною умовою успішного здійснення навчальної діяльності майбутнього викладача закладу вищої освіти системи МВС України [5, с. 55–56].

Аналіз наукової літератури щодо означеної проблеми свідчить про те, що єдиного підходу до визначення поняття «педагогічні умови» не існує, оскільки саме від них залежить ефективність процесу розвитку дидактичної культури майбутніх викладачів закладів вищої освіти МВС України. Відповідно, педагогічні умови слід розглядати як сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених обставин, чинників та методів, об'єктивних можливостей змісту, форм і матеріально-просторового середовища, що спрямовуються на ефективне вирішення поставлених завдань [1, с. 124; 3, с. 53].

У межах нашого дослідження педагогічні умови визначаємо як спеціально створені, цілеспрямовані та педагогічно керовані обставини, вимоги, чинники, здатні вдосконалювати процес підготовки магістрантів у ЗВО МВС, упорядковувати його компоненти (мету, завдання, принципи, зміст, форми, методи тощо), спрямовуючи їх на розвиток дидактичної культури, зокрема забезпечуючи поступ її взаємопов'язаних компонентів, означених вище, наявність та високий ступінь сформованості яких в особистості викладача вищої школи є основою успішного здійснення ним освітньої діяльності.

Таким чином, до педагогічних умов розвитку дидактичної культури викладачів ЗВО МВС України відносимо: спрямування змісту психолого-педагогічних дисциплін на формування у слухачів цілісного уявлення про сутність та структуру дидактики, її функції в майбутній викладацькій діяльності на основі контекстного підходу; забезпеченість персоналізації процесу формування дидактичної культури слухачів завдяки застосуванню особистісно орієнтованих технологій, інтерактивного навчання як основи розвитку їхньої суб'єктності; насичення педагогічної практики слухачів творчими завданнями, стимулюючи в них прояви педагогічної креативності на основі застосування психолого-педагогічних механізмів ідентифікації, адаптації, емоційної підтримки та рефлексії.

Сутність першої педагогічної умови полягає в дотриманні та відборі змісту підготовки майбутніх викладачів ЗВО МВС і принципів сконцентрованості навчальної інформації, мотивації на основі моделювання професійної діяльності, проблемності змісту освіти здобувачів вищої освіти ступеня магістра, візуалізації змісту дидактичної освіти майбутніх викладачів, єдності інтеграції та диференціації дидактичних знань слухачів тощо.

Друга педагогічна умова розкривається через розуміння персоналізації освітнього процесу в ЗВО зі специфічними умовами навчання МВС як процесу набуття суб'єктом викладацької діяльності загальнолюдських, суспільно важливих, індивідуально-неповторних властивостей і якостей, які дозволяють оригінально виконувати роль викладача, творчо будувати спілкування зі слухачами, активно впливати на їхню свідомість шляхом оновлення технологій підготовки здобувачів вищої освіти ступеня магістра закладів вищої освіти МВС на основі принципів включення кожного учасника педагогічного процесу в активну участь у навчанні; пріоритету колективної, взаємодоповнюючої діяльності; визнання важливості та неповторності кожної особистості, індивідуалізації форм і методів педагогічного процесу; домінування позитивних оцінок діяльності над негативними; людяності, чуйності, толерантного ставлення викладачів і тактовності в міжособистісному спілкуванні.

Сутність третьої педагогічної умови полягає в дотриманні педагогічних принципів: домінування інтелектуально-творчої атмосфери в колективі, толерантного ставлення до ідей та рішень усіх учасників педагогічної взаємодії та урахування їх індивідуальних інтересів у процесі творчо-пошукової діяльності, заохочення інтуїтивних ідей та рішень, активізації спонукальних мотивів майбутніх викладачів до творчого самовираження в педагогічній діяльності.

Характеризуючи сутність третьої педагогічної умови, можемо стверджувати, що підвищенню якості практичної підготовки слухачів сприятиме збагачення програми педагогічної практики творчими завданнями, які стимулюють у практикантів прояви педагогічної креативності на основі застосування психолого-педагогічних механізмів ідентифікації, адаптації, емоційної підтримки, педагогічної рефлексії, а також розвивають низку педагогічних умінь (гностичні, проєктувальні, конструктивні, організаторські, комунікативні), оволодіння якими дозволяє педагогу здійснювати процес навчання курсантів за допомогою моделювання оптимальних форм, методів, прийомів та способів взаємодії з ними, стимулювання в майбутніх викладачів проявів педагогічної креативності.

Висновки. Отже, дидактична культура майбутніх викладачів ЗВО МВС України – важлива складова загальної професійно-педагогічної культури та логіко-структуроване особистісне утворення, що передбачає три педагогічних умови свого розвитку. Реалізація першої із них полягає у спрямуванні змісту психолого-педагогічних дисциплін на формування цілісного уявлення про сутність, структуру та функції дидактики. Друга педагогічна умова передбачає забезпечення персоналізації процесу розвитку дидактичної культури майбутніх викладачів завдяки застосуванню особистісно орієнтованих технологій, інтерактивного навчання як основи розвитку їхньої суб'єктності шляхом підвищення рівня професійних знань та вмій викладачів магістратури щодо надання слухачам усебічної практичної допомоги у вивченні власної особистості

та саморозвитку дидактичної культури; оновленні знань викладачів щодо наставницької діяльності; навчання правильного оцінювання професійного рівня майбутнього викладача та обґрунтованому прийняттю рішення щодо його допуску до самостійного виконання професійних обов'язків. Третя педагогічна умова пов'язана з удосконаленням процесу проведення педагогічної практики здобувачів вищої освіти рівня магістра шляхом розробки й впровадження різних видів творчих та використання комплексних завдань, до яких залучені різноманітні психологічні механізми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход : метод. пособие / А. А. Вербицкий. – М. : Высш. шк., 2008. – 207 с.
2. Культура и культурология : словарь / сост. и ред. А. И. Кравченко. – М. : Академич. Проект = Екатеринбург : Деловая книга, 2003. – 928 с.
3. Литвин А. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» / А. Литвин, О. Мацейко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2013. – № 4. – С. 43–63.
4. Плаксін А. А. Педагогічні умови розвитку дидактичної культури викладачів вищих навчальних закладів МВС України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. А. Плаксін. – К., 2016. – 270 с.
5. Плаксін А. А. Сутнісні характеристики дидактичної культури майбутніх викладачів закладів вищої освіти МВС України / А. А. Плаксін // Молодь і ринок : науково-пед. журн. – 2018. – № 3 (157) березень. – С. 52–57.
6. Тернопільська В. І. Культура особистісного самовизначення як предмет наукового дослідження / В. І. Тернопільська // Нові технології навчання. – 2015. – Вип. 86. – Т. 1. – С. 160–163.
7. Шендрік А. И. Теория культуры : учеб. пособие для вузов / А. И. Шендрік. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, Единство, 2002. – 519 с.

Дата надходження до редакції: 22.03.2019 р.

УДК 378.01

Сергій ПУГАЧ,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правового регулювання економіки
і правознавства Вінницького навчально-наукового
інституту економіки
Тернопільського національного економічного
університету, м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРІВ З ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

У статті означено та проаналізовано педагогічні умови розвитку правової компетентності бакалаврів з обліку та оподаткування. Запропоновано авторську методику та розроблено модель розвитку правової компетентності цих фахівців. За вимогами

неперервності освіти рекомендовано забезпечити такі умови для розвитку правової компетентності бакалаврів з обліку та оподаткування: наступність змісту освіти та координацію діяльності щодо розвитку правової компетентності при підготовці